

การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
วิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา*
CREATING FASHION LIFESTYLE PRODUCTS TO PROMOTE CULTURAL
TOURISM IN THE OLD TOWN OF SONGKHLA

นวัตร อุมาศิลป์

Nawatthakorn Umasin

ณัฐชา นวลยัง

Natchana Nuanyang

ชไมพร มิตินันท์วงศ์

Chamaiporn Mitinunwong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

Rajamangala University of Technology Srivijaya Songkhla, Thailand

E-mail: nawatthakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาตามวิถีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยทำการศึกษาข้อมูลด้านอาหาร ขนม สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกายและสิ่งของที่มียู่ในท้องถิ่น จังหวัดสงขลา โดยทำการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการ นักวิชาการและนักท่องเที่ยว การสังเคราะห์ข้อมูลได้แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา ผลการวิจัย พบว่า เมืองเก่าสงขลาเป็นพหุวัฒนธรรม ไทย จีนและมุสลิม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการเป็นเมืองท่าในอดีตที่เชื่อมโยงระหว่างคาบสมุทรมาลายูและเป็นวิถีวัฒนธรรมที่ปรากฏจนถึงปัจจุบันในงานสถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน เครื่องกระเบื้องถ้วยลายคราม การแต่งกายด้วยผ้าปาเต๊ะ อาหาร ขนมและแม่พิมพ์ทำขนมรวมทั้งเครื่องประดับโบราณ โดยมีความเชื่อมโยงที่สอดคล้องในลักษณะรูปแบบลวดลายไม้เลื้อยพรรณพฤกษา ผลจากการวิจัยนำไปสู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่ตอบสนองวิถีการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา โดยวัสดุหลักเป็นผ้าปาเต๊ะเพื่อสะท้อนวิถีการแต่งกายภายในอดีต ผ้าปาเต๊ะลวดลายจากพหุวัฒนธรรมในงานวิจัยพัฒนาเป็นหมอนรองคอ กระเป๋าเดินทาง หมวก หน้ากากผ้า สายคล้องกล้องถ่ายรูป รองเท้าผ้าใบ ของที่ระลึกที่

* Received 17 November 2021; Revised 17 December 2021; Accepted 23 December 2021

สร้างสรรค์จากลวดลายเช่น เข็มกลัดติดเสื้อนวลลาย แก้วน้ำขนาดพกพาและต่างหูด้วยการตกแต่งพื้นผิวผลิตภัณฑ์ด้วยลวดลาย ผ้าพันคอพิมพ์ลวดลายด้วยระบบดิจิทัล โดยงานวิจัยนี้มีการนำวัสดุทางพาราเลลออกจากกลุ่มแปรรูปหมอนยางพาราจังหวัดสงขลาพัฒนาเป็นวัสดุพื้นของรองเท้า ใส่หมอนรองคอ เพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือทิ้งในพื้นที่จังหวัดสงขลา

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์, ส่งเสริมการท่องเที่ยว, ย่านเมืองเก่า, จังหวัดสงขลา

Abstract

The objective of this research was to design fashion lifestyle products reflecting the cultural identity of Songkhla's Old Town area according to the way of cultural tourism. Food, desserts, architecture, traditions, costume, and local textile in Songkhla Province were examined. The research applied the qualitative research approach. The questionnaire and semi-structural interview with the stakeholders, entrepreneurs, scholars, and tourists were used as the research tool. The obtained data were obtained guidelines for fashion lifestyle product designed reflecting the cultural identity of Songkhla's Old Town area. The results of the study revealed that Songkhla Old Town is multicultural, Thai, Chinese and Muslim. Research results showed that Songkhla Old Town was the multi-cultural region combining traditional of Thai, Chinese and Muslim cultures which was the influence when it was the port connecting Malay Peninsula. It was influenced by the former port city linking the Malay Peninsula and the cultural trajectory that appears to date in architecture. House buildings, porcelain cup, dress, Food, snacks and baking molds, as well as antique jewelry. It has a consistent connection in the manner of the ivy pattern. The results of the research led to lifestyle fashion products that catered to the tourism trajectory of Songkhla Old Town. The main material is batik to reflect the way the dress code has been made in the past. Multicultural batik fabrics in the research developed into neck pillows, suitcases, hats, masks, camera straps, sneakers. Souvenirs created from patterns such as stencil brooches Pocket-sized glass and earrings by decorating the product surface with patterns. The research has been developed as a rubber waste material from Songkhla Rubber Pillow Processing Group. Neck pillow filling to increase the value of waste materials in Songkhla province.

Keywords: Fashion Lifestyle Products, Promotion Tourism, Old Town Area, Songkhla Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเกิดจากทรัพยากรทางธรรมชาติ เรื่องราวศิลปะและวัฒนธรรม ด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่เพียบพร้อมทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกได้เข้ามาท่องเที่ยว หาประสบการณ์ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้อย่างมหาศาล การท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมเป็นที่ได้รับความนิยมและกระแสเศรษฐกิจไทยที่ต้องการยกระดับและผลักดันให้แต่ละจังหวัดส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองวิถีชีวิตความเป็นอยู่และอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นส่วนสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส, 2557) เช่น วิถีชีวิตของคนในชุมชน รูปแบบตึกอาคาร วัฒนธรรมทางอาหาร ชุดรูปแบบการแต่งกาย เป็นกระแสการท่องเที่ยวที่นิยมอย่างมากปัจจุบัน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2563) นอกเหนือจากนี้ การเข้าถึงองค์ความรู้ในชุมชน สังคม เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการสร้างความยั่งยืนทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศและสิ่งแวดล้อม (นภดล เหลืองภิรมย์, 2555) ได้แก่ การนำแนวคิดการใช้ขยะให้เหลือศูนย์ Zero Waste และการสร้างมูลค่าให้กับเศษวัสดุ Upcycling ทำให้ผลิตภัณฑ์ยกระดับผลิตภัณฑ์แบบยั่งยืน Sustainable design เข้ามาร่วมใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์แบบยั่งยืน (ชุลีกร เทพบุรี และคณะ, 2562) จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีประวัติเก่าแก่อยาวนาน เริ่มการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 เมืองจะนะซึ่งเป็นเมืองเก่าตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์และเมืองเพทาอยู่ภายใต้ในการปกครองของจังหวัดสงขลา (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2551) ภายหลังจังหวัดสงขลาจึงได้ถูกยกเป็นเมืองมรดกโลกและมีการบูรณะและแปรสภาพบ้านเรือนย่านถนนนครนอก นครใน ถนนนางงามซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญของสงขลา อายุประมาณ 200 ปี ตลอดทางเดินริมถนนจะได้รับกลิ่นอายของเมืองโบราณ สถาปัตยกรรมที่ยังคงหลงเหลือจากอดีตเช่น อาคารบ้านเรือนแบบจีน การเขียนลวดลายสีปูนปั้นตามหน้าจั่ว อาคารบ้านเรือนแบบชิโนโปรตุเกส หลังคาทรงจั่วตกแต่ง (ภณทิรา ไชยแก้ว, 2559) และเครื่องปั้นดินเผาศิลปหัตถกรรมที่รับอิทธิพลมาจากศิลปะจีน สมัยพุทธศตวรรษที่ 18 - 19 มีการขุดพบเครื่องปั้นดินเผากระจายอยู่เป็นจำนวนมาก และคาดเดาว่า อำเภอสทิงพระ และสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญในภาคใต้ (วิมล วิโรจพันธุ์ และคณะ, 2551) วิถีชีวิตของคนในชุมชนผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยภาคใต้ มีการนับถือทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม คนในชุมชนมีรวมทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม จีน จีนมลายู(ยะหยา) และชาวเล (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา, 2559) สะท้อนให้เห็นได้ผ่านวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี สถาปัตยกรรม การแต่งกาย การแสดงพื้นบ้านกันอย่างกลมกลืน ทั้งนี้ปัจจุบันกระแสแนวโน้ม

ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์กำลังเป็นที่นิยมแพร่หลายในชุมชนท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่เกิดจากการรวมวัฒนธรรมภูมิปัญญา อัตลักษณ์ท้องถิ่นและแฟชั่นไลฟ์สไตล์ร่วมสมัย (ปรัชญหาญกล้า และพรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2557) ผสมผสานความคิดสร้างสรรค์ (Creative) นวัตกรรม (Innovation) และอัตลักษณ์ไทย (Original) (กำไร บุญเย็น, 2562) อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคนเมือง (ค่านาย อภิปรีชาสกุล, 2557) ที่มาท่องเที่ยวในชุมชนสงขลานั้นยังไม่มีให้เห็นจับต้องได้เท่าที่ควร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสร้างและผลักดันส่งเสริมผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ของจังหวัดที่สะท้อนวิถีการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า สงขลา เป็นสินค้าที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ได้อย่างแท้จริงและเป็นส่วนส่งเสริมสินค้าผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา โดยจัดทำในลักษณะผลิตภัณฑ์สินค้าต้นแบบที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวในเมืองสงขลา เช่น ผลผลิตภัณฑกลุ่มผ้าพันคอ เสื้อผ้าลำลองสามารถสวมใส่ได้ง่ายกับกลุ่มคนตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยกลางคน ทั้งคนไทยและต่างประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในเมืองสงขลา ผลิตภัณฑ์รองเท้า เครื่องประดับซึ่งนำลวดลายอัตลักษณ์ของสงขลาเข้าไปเพื่อถ่ายทอดงานศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของสงขลา เพื่อยกระดับงานอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนเมืองสงขลาสู่นักท่องเที่ยว เกิดการสร้างภาพลักษณ์การจดจำ เมืองสงขลาที่มีศิลปวัฒนธรรมแบบพหุวัฒนธรรมที่รวมศิลปวัฒนธรรมของไทย จีน และมุสลิมเข้าไว้ด้วยกัน เป็นการนำเสนอจุดเด่นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม อีกทั้งผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นสร้างรายได้ให้กับชุมชน และทำนุศิลปวัฒนธรรมให้ถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ได้มากขึ้นผ่านรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์นักท่องเที่ยวปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาตามวิถีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มต้นศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านเมืองเก่าสงขลาและวิจัยทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว และสร้างเครื่องมืองานวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interview) สำหรับกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัยทางด้านเมืองเก่าสงขลา กรมการพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา เพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมอัตลักษณ์เมืองเก่าสงขลา 2) แบบสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง (Unstructured interview) โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์บ้านนครใน ผู้ประกอบการ

ร้านค้าของที่ระลึก คาเฟ่ร้านกาแฟ กรมการพัฒนาชุมชนสงขลาสำรวจผลิตภัณฑ์ที่จัดจำหน่ายย่านเมืองเก่า บริบทด้านพื้นที่ วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม งานหัตถกรรมท้องถิ่น ปัญหาการจัดจำหน่ายเดิมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ 3) ประเด็นคำถามปลายเปิดในการสนทนากลุ่ม (Focus group) ประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงที่สนใจเข้าร่วมโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการวิจัยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ร่วมกับกลุ่มพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่สนใจการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ประกอบการอุทยานผ้าปาเต๊ะบาโงเปาะเล็ง จังหวัดนราธิวาส หนึ่งในสองผู้ผลิตผ้าปาเต๊ะโบราณที่สืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม 2) กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาหัตถกรรมเส้นใยจังหวัดสงขลา โดยกลุ่มจะนำผ้าปาเต๊ะจากงานวิจัยแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 1) การสร้างสรรค์ลวดลายพหุวัฒนธรรม 2) แม่พิมพ์เหล็กสำหรับทำผ้าปาเต๊ะลวดลายพหุวัฒนธรรม 3) ผืนผ้าปาเต๊ะลวดลายพหุวัฒนธรรม 4) ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อการท่องเที่ยวจากผ้าปาเต๊ะและผ้าพิมพ์ระบบดิจิทัลปริ้นท์ โดยงานวิจัยครั้งนี้มีการลงพื้นที่กลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปหมอนจากยางพาราในพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง โดยพบว่า มีจำนวนยางพาราที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปหมอน นักวิจัยนำวัสดุยางพาราเหลือทิ้งจากกลุ่มแปรรูปหมอนมาพัฒนาเป็นวัสดุประกอบของผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของเหลือทิ้งให้เกิดประโยชน์ตามแนวคิดทฤษฎี Upcycle เช่น พื่นของรองเท้า ใส่หมอนรองคอ และทำให้กลุ่มประกอบการใช้วัสดุยางพาราอย่างคุ้มค่าไม่เหลือเศษหรือขยะตามแนวคิดทฤษฎี Zero Waste ที่ใช้ทุกอย่างอย่างคุ้มค่า และทำการประเมินผลงานต้นแบบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและปรับปรุงผลงานนำไปสู่การทดลองทางการตลาด และสรุปผลการวิจัยตามกระบวนการวิจัย

CONCEPT FRAMEWORK

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

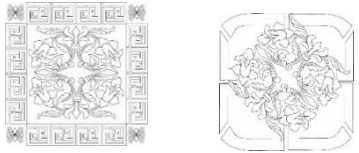
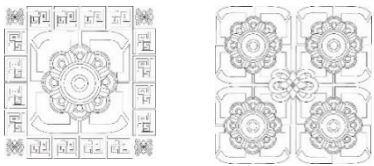

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา พบว่า อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้จากรูปแบบงานศิลปกรรมหัตถกรรม สถาปัตยกรรม ที่พบได้จาก อาคารบ้านเรือนและวิถีชีวิตของคนพื้นถิ่นย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา โดยเป็นลักษณะของ รูปแบบงานศิลปกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมของไทย จีนและมุสลิม ทั้งทางด้านสีลลวดลาย มีการร้อยเรียงของลวดลายอย่างเป็นระเบียบต่อเนื่องกันอย่างลงตัวการถอดลวดลายอัตลักษณ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา สามารถแสดงขั้นตอนการนำ ลวดลายมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่า สงขลาตามวิถีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การถอดลวดลายจากเรื่องราววิถีอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 ผลการถอดลวดลายจากเรื่องราววิถีอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมในพื้นที่ ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ที่มาของลวดลาย	การร่างงานออกแบบลวดลายจาก อัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
 ลวดลายการตกแต่งช่องลมภายในอาคาร	
 แม่พิมพ์ขนมสามปันนี้/เครื่องถ้วยลายคราม/หัวเข็มขัดเงิน	
 ลวดลายการตกแต่งอาคารช่องลม/หัวเข็มขัดเงิน/แม่พิมพ์ขนม	
 อักษรบนเครื่องลายครามจีน/ลวดลายการตกแต่งอาคารช่องลม	

ลวดลายกลุ่มที่ 1 คือ การถอดลายอัตลักษณ์จากกลุ่มงานศิลปหัตถกรรม และลวดลายจากสถาปัตยกรรมไม้ที่พบภายในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย เครื่องลายครามแบบจีน แม่พิมพ์ขนมสัมนี่ หัวเข็มขัดเงิน และลวดลายช่องลมที่ตกแต่งประดับอาคารบ้านเรือนเก่า ซึ่งมีรูปแบบลวดลายที่ผสมศิลปวัฒนธรรมไทย จีน และมุสลิม ซึ่งลวดลายที่ปรากฏเป็นลักษณะของลวดลายเถาวัลย์ พันธุ์พฤษภา ดอกไม้ ตัวอักษรจีน ที่ถูกจัดวางไว้อย่างลงตัว ลักษณะลวดลายสมมาตร และจัดวางร้อยเรียงกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งนักวิจัยจะนำลวดลายต้นแบบดังกล่าวมาสร้างบล็อกแม่พิมพ์เหล็กต่อไป

2. แม่พิมพ์เหล็กปาเต๊ะ

นำลวดลายต้นแบบที่ได้นำมาร่วมบูรณาการกับการผลิตแม่พิมพ์เหล็กและพิมพ์ผ้าปาเต๊ะ โดยกลุ่มผู้ประกอบการอุทยานผ้าปาเต๊ะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตผ้าปาเต๊ะโบราณ 1 ใน 2 กลุ่มที่เหลืออยู่ในประเทศไทย โดยผ้าปาเต๊ะหรือผ้าบาติกเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้ตอนล่างที่ได้รับอิทธิพลการแต่งกายจากคาบสมุทรมลายู เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นเมืองท่าที่เชื่อมจากเมืองท่าบนคาบสมุทรมลายู ทำให้ได้รับอิทธิพลการแต่งกายผ้าปาเต๊ะหรือบาติกเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบลวดลายในการทำแม่พิมพ์ผ้าปาเต๊ะ

ภาพร่าง	ผลิตภัณฑ์บล็อกจริง	รูปแบบผ้าปาเต๊ะ
ลายที่ 1 		
ลายที่ 2 		
ลายที่ 3 		

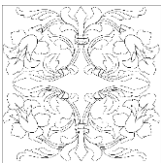

ภาพร่าง	ผลิตภัณฑ์บล็อกจริง	รูปแบบผ้าปาเต๊ะ
ลายที่ 4 		

ภาพการทดลองพิมพ์ลวดลายที่ถอดลวดลายจากอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทดลองพิมพ์และย้อมต่อด้วยสีธรรมชาติ สามารถสร้างลวดลายได้เป็น 5 ลวดลาย ดังตาราง ลวดลายผ้าใช้วิธีการวางเรียงลายต่อกันอย่างเป็นระเบียบ และใช้สีธรรมชาติระบายทับ ซึ่งจะต่อยอดสู่กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อไป

3. ผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยระบบดิจิทัล จากการออกแบบลวดลายในงานวิจัย

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบลวดลายสำหรับการพิมพ์ด้วยระบบดิจิทัลปริ้นท์

ภาพร่าง	ภาพลายผ้าพิมพ์ดิจิทัล
 	
 	

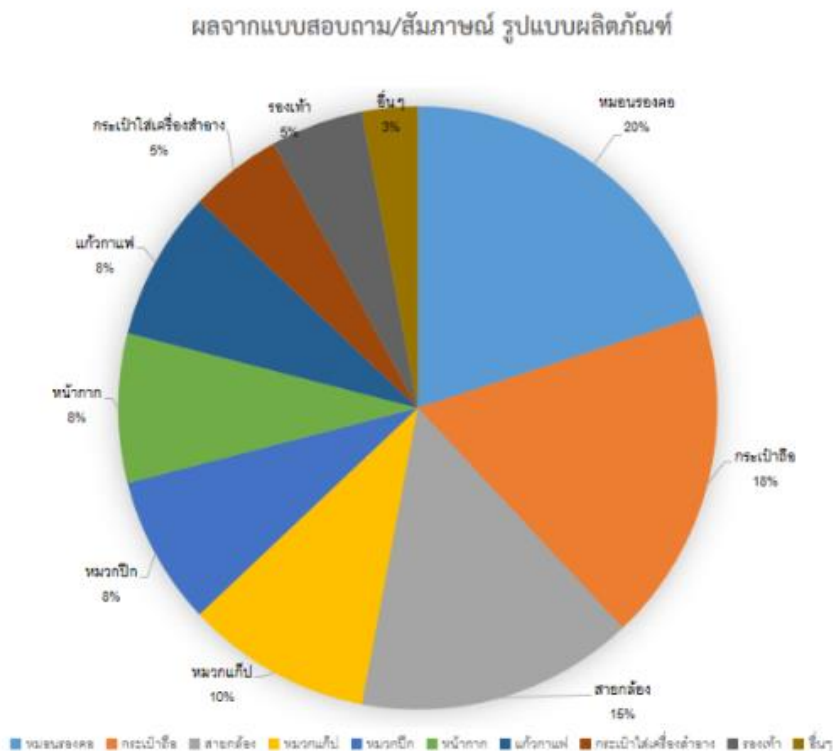
จากลวดลายแม่พิมพ์เหล็กปาเต๊ะ นอกจากการพิมพ์และย้อมสีธรรมชาติแล้ว ผู้วิจัยได้นำลวดลายบล็อกนั้นมาออกแบบลวดลายเพิ่มเพื่อใช้ในการพิมพ์ระบบดิจิทัล แล้วนำลวดลายที่เกิดขึ้นมาบูรณาการร่วมกับรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ กระบวนการออกแบบ และการนำ
อัตลักษณ์ชุมชนเมืองเก่าย่านสงขลา มาออกแบบสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อ ชุมชน

4. การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมย่าน
เมืองเก่า จังหวัดสงขลา

งานวิจัยครั้งนี้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถเล่าเรื่องและสะท้อนวิถีวัฒนธรรมที่
ตอบสนองการท่องเที่ยว ประกอบด้วย หมอนรองคอ 1 แบบ กระเป๋าเดินทาง 1 แบบ
สายคล้องถ่ายรูป 1 แบบ หมวก 1 แบบ รองเท้า 2 แบบ เข็มกลัด 1 แบบ ต่างหู 3 แบบ
หน้ากากผ้า 1 แบบ แก้วน้ำ 1 แบบ รวมทั้งหมด 12 ผลงาน ซึ่งภายในนั้นมีผลิตภัณฑ์พิเศษ
2 ผลงานที่นำเอาทฤษฎีการสร้างมูลค่าให้เศรษฐกิจ (Up cycling) และทฤษฎีการใช้ขยะให้เหลือ
ศูนย์ (Zero Waste) มาใช้ร่วมด้วยในการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ หมอนรองคอ ซึ่งใช้
วัสดุหลักจากผ้าปาเต๊ะที่เกิดจากการพัฒนาตลาดลายอัตลักษณ์เมืองเก่าสงขลาและใช้เศษเหลือ
จากยางพาราทำเป็นไส้หมอนรองคอ และอีกผลงานคือ รองเท้าที่ใช้พื้นรองเท้าที่มาจาก
ยางพารา ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวยังเป็นการลดต้นทุนสินค้าให้กับเกษตรกร สามารถนำวัสดุที่
เหลืออยู่ในท้องถิ่นมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดคุณค่าได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี
การออกแบบเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design) งานวิจัยสามารถแบ่งผลิตภัณฑ์ได้ตาม
ตารางดังนี้

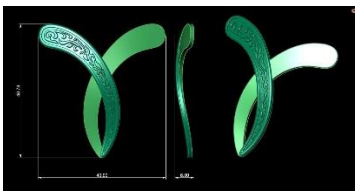
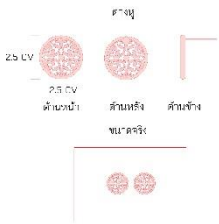
ภาพที่ 1 ผลจากแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 4 ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
วิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า สงขลา

ภาพร่างการออกแบบผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์จริง
	
	หมอนรองคอจากผ้าปาเต๊ะ
	
	กระเป๋าเดินทางจากผ้าปาเต๊ะพิมพ์ด้วยระบบ ดิจิตอลปริ้นท์
	
	สายคล้องกล้องจากผ้าปาเต๊ะ
	
	หมวกจากผ้าปาเต๊ะ
	
	หน้ากากผ้าจากผ้าปาเต๊ะ

ภาพร่างการออกแบบผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์จริง
	
	แก้วประดับลวดลายพหุวัฒนธรรมด้วยเทคนิคการเลเซอร์
	
	
	
	เข็มกลัดติดสุทศลักษณ์ลวดลายพหุวัฒนธรรม
	
	
	ต่างหูแผ่นอะคริลิคลวดลายพหุวัฒนธรรม

ภาพร่างการออกแบบผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์จริง
	
ต่างหูแผ่นอะคริลิคลวดลายพหุวัฒนธรรม	

ผู้วิจัยนำลวดลายมาออกแบบสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อกลับเป็นของฝากมากที่สุด ได้แก่ หมอนรองคอ หมวก รองเท้า ใช้การพิมพ์ผ้าด้วยแม่เหล็กปาเต๊ะย้อมสีธรรมชาติ และการพิมพ์ผ้าด้วยระบบดิจิตอล ส่วนกระเป๋า สายคล้องกล้องและแก้วน้ำ ใช้การพิมพ์ระบบดิจิตอลทั้งหมด เพราะทำให้ลวดลาย สีที่ไม่หลุดลอกง่ายเหมาะกับการในระยะยาว และสามารถพิมพ์ได้ตั้งแต่ผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก อย่างสายคล้องกล้องจนถึงผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดลวดลายใหญ่อย่างกระเป๋า

จากการวิจัยผู้วิจัยพบว่า นักออกแบบรุ่นใหม่เป็นส่วนหนึ่งสำคัญที่จะสามารถนำงานสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ ด้วยคนรุ่นใหม่สามารถเข้าใจและประยุกต์งานสร้างสรรค์สู่งานเชิงพาณิชย์ผ่านระบบคอมพิวเตอร์คอม อีกทั้งรูปแบบผลิตภัณฑ์จะมีรูปลักษณะที่ทันสมัยตอบโจทย์นักท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา ผู้วิจัยจึงต่อยอดสู่บูรณาการสู่การเรียนการสอนในรายวิชา ภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบ สาขาแฟชั่นและสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษารักศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมย่านเมืองเก่าสงขลา โดยสร้างผลิตภัณฑ์เป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) กลุ่มออกแบบลวดลายผ้า ผ้าคลุมไหล่ 2) ออกแบบและผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์บูรณาการร่วมกับรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบแฟชั่น 3) ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลายพหุวัฒนธรรมสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 2 การนำเสนอลวดลายพหุวัฒนธรรม

ภาพที่ 3 ผ้าคลุมไหล่พิมพ์ลายพหุวัฒนธรรมด้วยระบบดิจิทัลปริ้นท์

ภาพที่ 4 ผลงานนักเรียนรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบ

การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยนำเอาภูมิปัญญา ลวดลายอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมมาต่อยอดสู่การออกแบบ นักศึกษาได้เรียนรู้ กระบวนการ แนวทางการออกแบบศิลปวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผ้าพันคอ พวงกุญแจ เป็นต้น

อภิปรายผล

อัตลักษณ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า สงขลา ประกอบด้วยลวดลายเถาวัลย์ ธรรมชาติ ลวดลายจากบ้านเรือนตึกแบบจีนโบราณ ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีรากเหง้าของความเป็นพหุวัฒนธรรมระหว่าง ไทย, จีนและมุสลิม วรรณกรรมของ อภิขญา ทองสะอาด ซึ่งกล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมของเมืองเก่า จังหวัดสงขลา พบได้จากสถาปัตยกรรมและข้าวของเครื่องใช้ วิถีชีวิตในชุมชน เอกลักษณะที่เกิดขึ้นแสดงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา รวมทั้งการนำเอาอัตลักษณ์ของเมืองเก่า มาประกอบการออกแบบสร้างสรรค์เป็นการนำบูรณาการทางศิลปวัฒนธรรม สู่คนรุ่นใหม่ให้เกิดความรัก ความหวงแหนบ้านเกิด (อภิขญา ทองสะอาด, 2562) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม ชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ สร้างเม็ดเงิน รายได้ให้กระจายสู่คนในชุมชน สงขลาอย่างทั่วถึงและคนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของย่านเมืองเก่า สงขลา (ณัฐชา ลีปัญญาพร, 2563) ด้วยลวดลายมีลักษณะอ่อนช้อย รายละเอียดค่อนข้างมาก และมีลักษณะลายเส้นต่อเนื่อง การนำลวดลายอัตลักษณ์มาใช้ในผลิตภัณฑ์จึงจำเป็นต้อง

คำนึงถึงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วย เพราะผลิตภัณฑ์ความเล็กเช่น ตุ่มหูและเข็มกลัดควรใช้สายลายและสีน้อย จึงจะเกิดความสวยงามและร่วมสมัย แตกต่างกับผลิตภัณฑ์อย่าง ผ้าพันคอ รองเท้า หมอนรองคอ กระเป๋า แก้วน้ำและสายห้อยกล้อง ที่สามารถพิมพ์ลวดลายและใช้สีได้มากกว่า ซึ่งในงานวิจัยใช้เทคนิคการปริ้นท์ผ้าระบบดิจิทัลเพราะจะทำให้ได้ชิ้นผลงานที่มีลวดลายคมชัด มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ไม่ลอกหลุดง่าย ตอบโจทย์การใช้งานในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์เมืองเก่าสงขลา โดยแบ่งผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) กลุ่มออกแบบลวดลายผ้าผ้าคลุมไหล่ 2) ออกแบบและผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์บูรณาการร่วมกับรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบแฟชั่น 3) ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลายพหุวัฒนธรรมสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา และผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่คือยางพารา มาร่วมใช้เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดการใช้ขยะให้เหลือศูนย์ Zero waste และการสร้างมูลค่าให้กับเศษวัสดุ Upcycling ทำให้ผลิตภัณฑ์ยกระดับผลิตภัณฑ์แบบยั่งยืน Sustainable design นอกจากร้านค้าผู้ประกอบการได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบที่ทันสมัย แสดงอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา ยังเป็นการช่วยเพิ่มการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชน ชุมชนเกิดรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ข้อเสนอแนะ การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้ง ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ผู้ผลิต นักออกแบบ นักวิจัย กลุ่มพัฒนาชุมชน เพื่อระดมความคิดและหาแนวทางการออกแบบที่เหมาะสมมากที่สุดให้กับผลิตภัณฑ์ หากได้รับความร่วมมือเช่นนี้ จะทำให้งานวิจัยสามารถพัฒนาต่อยอดในอนาคตได้อย่างต่อเนื่องตรงกับกระแสแนวโน้มผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์นักท่องเที่ยว และสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปี พ.ศ. 2563

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ที่สนับสนุนนักวิจัยและผลงานวิจัย รวมถึงผู้ร่วมวิจัยและผู้ประกอบการทุกท่านที่ร่วมพัฒนางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา. (2559). วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์(1977) จำกัด.
- กำไร บุญเย็น. (2562). 5 กลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์ชายตีปี 2019. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.bizpromptinfo.com/5-กลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์/>
- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2557). สินค้าและบรรจุภัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โฟกัสมีเดีย แอนด์พับลิชชิง.
- ชูลีกร เทพบุรี และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรายย่อย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 3(1), 50-58.
- ณัฐชา ลีปัญญาพร. (2563). การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้งในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนบ้านทุ่งสีทอง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นภดล เหลืองภิรมย์. (2555). การจัดการนวัตกรรม: Innovation Management. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมลพับลิชชิง.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2551). ชื่อบ้านนามเมืองใต้ : จังหวัด อำเภอ และสถานที่ บุคคลบางชื่อ. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.
- ปรีชญ์ หาญกล้า และพรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. (2557). การออกแบบเครื่องแต่งกายสตรีเพื่อพัฒนางานพื้นถิ่นให้เป็นสินค้าระดับชาติโดยใช้แนวคิดการออกแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาผ้าทอมือ อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1(1), 24-31.
- ภัณฑิรา ไชยแก้ว. (2559). วิถีชีวิตในพหุวัฒนธรรม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปะไทย). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส. (2557). รูปแบบการตลาดที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวถนนคนเดินเชียงใหม่. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 8(2), 17-39.
- วิมล วิโรจพันธุ์ และคณะ. (2551). มรดกทางวัฒนธรรม: ภาคใต้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2563). การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>
- อภิษฎา ทองสะอาด. (2562). การตระหนักรู้ของชุมชนถึงคุณค่าเมืองเก่าสงขลาสู่เยาวชนผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 11(1), 1-21.